

צו: נקיונות שבקדושה

בדרך כלל, בשבת הגדול קוראים את פרשת צו. (למעט שנים מעוברות). שבת הגדול חלה בעיצומה של ימי המירוק והנקיון לקראת הפסח, ומן הראוי לשאוב ממנה תעצומות עוז לעבודת הקודש של ההכנות לפסח. עיקר החידוש העולה מן העיון בפרשתנו בסוגיה זו הוא, שעבודות אלו אינן רק אמצעי לשם סילוק הלכלוך, אלא שיש בהן ערך עצמי, בעצם המעשה. שלשה יסודות של מירוק וצחצוח בפרשתנו, תרומת הדשן והוצאתו, כביסת הבגדים, ומריקת הכלים. נתבונן מעט בכל אחד מהם.

א. תרומת הדשן והוצאתו

תחילת פרשת צו, שהיא פרשת עבודת הכהנים, סדורה כסדר הבוקר של עבודת המקדש, ותרומת הדשן בראשיתה: "וְלִבְשׁ הַפָּהַן מְדוּ בַד וּמְכַנְסֵי בַד וְלִבְשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלֶה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן אֶל מַחוּץ לַמִּחֲנֶה אֶל מְקוֹם טָהוֹר:"

במשך הלילה, נצבר על המזבח אפרם של הקרבנות שהוקטרו במשך היום הקודם ויש להתחיל את היום החדש בפניו שאריות היום שעבר. "תרומת הדשן קודמת לכל עבודות שביום, ועניינה וסודה להעביר רוח הטומאה הנשארת מעיכול אברים ופדרים הרובצת עליהם, ועל כן תעשה רק בבגדי לבן, כי בחסד יכופר עון". (ר"מ רקנטי). התורה מדגישה שגם עבודות אלה של פינוי הדשן אמורות להעשות בבגדי כהונה. הירושלמי מסביר מדוע נעשית עבודה זו על ידי כהנים ובבגדי כהונה: "ללמדך שאין גדולה בפלטרין של מלך", אין פועלי נקיון שמבצעים את העבודות הפחותות, ומותרים לכהנים רק את העבודות הנכבדות של ההקרבה וההקטרה: "אין לאדם להראות עצמו בגדולה לפני הקדוש ברוך הוא ואפילו אם הוא גדול ומכובד, ואפילו בעבודה שאינה מכובדת בעולם, כי הלא גם הרמת הדשן מעל המזבח היה עושה הכהן בעצמו ובבגדי כהונה". (תורה תמימה). התורה מלמדת עוד, שיש להבחין בין הבגדים המהודרים יותר, שבהם מעלים את הדשן אל המזבח, לבין בגדים פחותים, שאותם לובשים לשם פינוי האפר אל מחוץ למחנה. אמנם, גם בגדים אלו בגדי כהונה הם, אלא שלכל עבודה הבגדים הראויים לה: "בגדים שבישל בהם קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו". (שבת קי"ד א) מי שמוציא את שאריות החמץ מן הבית בערב פסח ומקיים בהן מצות ביעור ושריפה, גם אם הוא עושה זאת בבגדי עבודה פשוטים, ראוי שיתן דעתו על כך שאף זו עבודת קודש היא, ויש לעשותה בכוונה ובהתלהבות, כאילו היה עוסק בפינוי הדשן מעל המזבח.

ב. כביסת הבגדים

בפרשת החטאת, מלמדת התורה שמגע דם החטאת בבגדי הכהן מחייב כביסתו של הבגד: "כִּי יִשָּׁךְ דָּם חַטָּאת עַל הַבְּגָד אֲשֶׁר יָנַע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יָנַע מִדָּמָה עַל הַבְּגָד אֲשֶׁר יָנַע עָלֶיהָ תִּכְבַּס בְּמָקוֹם קָדֹשׁ". כביסה זו אינה כביסה רגילה שתפקידה לנקות את הבגד. מטרתה העיקרית היא להסיר את הדם בלבד. דם זה הוא דם חטאת, דם של קדשים, ויש לנהוג בו כבקדושת קרבן החטאת. יש למנוע הוצאתו אל מחוץ למקדש, ולמנוע את הפיכתו לאיסור נותר בעבור זמנו. לפיכך, אין צורך לכבס את כל הבגד, אלא רק את המקום שבו נספג הדם, ולכן כביסת הבגד נעשית במקום קדוש. הדם שבו מדובר הוא דווקא דם הראוי להזיה על המזבח ולא שאר דמים של החטאת. משמע, שפעולת הכיבוס נובעת ממצבתו של הכתם ולא מכך שהוא לכלוך הפוגם בנקיות הבגד. מכאן אנו שומעים, שיש פעולת כיבוס שעיקר חשיבותה אינו בניקוי הבגד, אלא בהסרת דם הקדשים שעליו. דומה הדבר לביעור החמץ. אין מסלקים את החמץ מפני שהוא לכלוך, ותכלית עבודות הנקיון של ערב פסח אינה כיבוד הבית, כבכל ערב שבת, אלא היא נובעת מן החשיבות המיוחדת שייחסה התורה לחמץ ולחובת ביעורו ואיסור המצאותו בימי חג הפסח.

ג. מריקת הכלים

הכלים שבהם מבשלים את בשר החטאת טעונים הכשרה על ידי הגעלה, במידת האפשר: "וּכְלֵי תְרִשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בּוֹ יִשְׁבֵּר וְאֵם בְּכֵלֵי נְחֹשֶׁת בְּשֻׁלָּה וּמִרְק וְשִׁטְף בְּמַיִם". מפסוק זה למדו חז"ל הלכות הכשרת כלים, גם לשאר מאכלות אסורות, וגם לקראת הפסח. הסיבה שבגללה נאסרים כלי החטאת היא בליעתם מן הקרבן שהתבשל בהם. הם בולעים מן הקרבן, ולאחר זמנו – הופך הבלוע בהם להיות איסור נותר. על כן חייבים להכשיר את הכלי מן הנותר הבלוע בו, לפני שנעשה בו שימוש חוזר. פסוק זה הוא המקור העיקרי להבחנה בין כלי חרס, "שאינו יוצא מדי דופיו לעולם" ואין לו תקנה אלא שבירה, לבין כלי מתכות, שניתן להגעילם או

ללבנם וכך להוציא מהם את בליעתם – כבולעו כך פולטו – ולהכשירם לשימוש מחודש. הצורך להכשיר את הכלים הוא חלק בלתי נפרד מעבודת המקדש, שהרי בכל הקרבנות נוצר איסור נותר אחרי זמנם, ונמצא שבאופן מתמיד כלי המזבח טעונים הכשרה. במטבח החולין, לא אמור להוצר צורך בהכשרת הכלים, והתודעה היא שכלי נאסר רק כתוצאה של תקלה בסדרי הכשרות של המטבח. לא כן הדבר בעבודת המקדש, ובמטבח הביתי בערב הפסח. בשני המצבים הללו, אין מדובר על תקלה של בליעת איסור. שהרי הכלים שבמקדש בלעו בשר קדשים, וכלי הבית בלעו חמץ כשר וראוי לאכילה. יתכן שאף חמץ של מצוה, מסעודות שבת וחג או סעודות שמחה של מצוה. אף על פי כן, מצוה התורה על התחדשות ורענון של הכלים, אלו מהם המסוגלים לעמוד בכך, על ידי הגעלתם. במקדש – מדי יום, ובחולין – מדי שנה, לקראת חג הפסח. חכמים ודרשנים הקבילו את פעולת המירוק וההגעלה של הכלים, בדרגותיה השונות ובהבדלים בין הכלים, לתיקון האדם, רוחו ונפשו, על ידי תשובה. גם התשובה נחלקת לדרגות שונות וסוגים שונים של מעשי תשובה, התלויים באופן שבו "בלע" האדם מן החטא, וגם בחוסן הנפשי שלו – אם הוא עמיד ככלי מתכת או שביר ככלי חרס. גם התשובה, נחוצה לא רק לחוטא ש"בלע איסורים" אלא גם כההליך קבוע של אדם החי בעולם הזה, עולה ויורד במעלות ההשגות והמידות, ונדרש בכל עת להתחדשות ותיקון. הפעולה החיצונית, החמרית, של מירוק וקירצוף לקראת הפסח, צריכה להיות מלווה בכוונת הלב של התחדשות ורענון בנפש האדם.

הלכה מיוחדת בשלחן ערוך הלכות פסח: "ונהגו לגרר הכתלים והכסאות שנגע בהם חמץ, ויש להם על מה שיסמוכו", (אורח חיים תמב ו). מסביר המשנה-ברורה: "רצונו לומר שאין ללעוג על המנהג לומר שהוא מנהג שטות וחומרא יתירה". המשנה ברורה מציע למנהג זה מקור הלכתי מן הירושלמי, אנו צרפנו לו גם מקור הגותי מן הפרשה. הדקדוק בענייני הנקיון לפסח אינו נובע רק מחומרות וחששות, אלא הוא הידור במצוה שדוגמתה מצויה גם בעבודת הכהנים במקדש וקדשיו. עבודת ההתמרות לקראת פסח מקבלת טעם אחר, כשהיא מתפרשת לעוסקים בה כהידור, ולא כחומרה. עבודה שאינה רק מחמת היראה, אלא עבודה של אהבה.

חג כשר ושמח !